

Dierbare Broeders en Zusters,

In de 8^e en 9^e eeuw werd de Kerk, vooral in het Oosten, bedreigd door een gevaarlijke ketterij, die de geschiedenis inging onder de naam ‘iconoclasme’. De volgelingen van deze beweging stelden alles in het werk om de heilige afbeeldingen, de iconen, in het bijzonder deze van Jezus Christus, te vernietigen. Hun strijd was meedogenloos en vele christenen, waaronder talrijke monniken, stierven de marteldood ter verdediging van de iconen. Dat lijkt voor ons misschien allemaal ver weg. Maar toch is de verleiding van het iconoclasme, in een meer ruimere zin, ook vandaag nog actueel. Want, toegegeven, de redenering van de iconoclasten lijkt op het eerste zicht zeer aannemelijk. Hun argument is zeer eenvoudig: hoe kan God, die per definitie oneindig groot is, ‘onomlijnbaar’, ‘onomsluitbaar’, hoe kan deze God omlind worden, opgesloten worden in de lijnen van een beeltenis, van een icoon? Is dat niet heiligschennis? En we kunnen de vraag nog wat opentrekken. Is het überhaupt wel mogelijk om iets van God te ‘omsluiten’ in onze menselijke uitdrukkingsvormen: in de schone kunsten, maar ook in de wijsbegeerte, de theologie, of alleen al maar in de taal. En zelfs: kunnen we enkel een idee hebben van God, zonder dat dat idee heiligschennend is? God is toch oneindig veel groter dan onze menselijke begrippen, onze menselijke woorden, onze menselijke uitdrukkingsvormen?

Op dit feest van de Heilige Drie-eenheid, waar God gevierd wordt *zoals Hij is*, in Zijn wezen, is dat een legitieme vraag. Kunnen wij wel iets zeggen over het Mysterie van de Drie-ene God? Een mysterie dat, zoals de Kerk het zelf leert, niet door onze menselijke rede kan worden ontdekt, maar enkel kan gekend worden, omdat God het ons heeft geopenbaard. De bekoring is groot, ook vandaag, en misschien juist vandaag, in onze relativistische wereld, om God te verbannen naar een ontoegankelijke transcendentie, Hem op te sluiten in een onbegrijpelijk mysterie, oneindig ver uitstijgend boven onze ellendige menselijke sterfelijkheid. De verleiding is juist zo groot, omdat we dan vrij zijn te denken en te doen wat we zelf willen: God laat ons met rust, en wij laten hem met rust: er is dan geen nood meer aan ingewikkelde theologie, kerkelijke dogma’s of morele wetten.

Het antwoord van de Kerk is echter altijd hetzelfde gebleven, eeuwen lang, en vat zich samen in het woord van Sint-Jan (1,14): *“Et Verbum caro factum est”*; *“En Het Woord is vleesgeworden”*. God is mens geworden, Hij heeft zich geopenbaard in Zijn Zoon, Jezus Christus, die waarlijk God was en waarlijk mens. En als mens had Jezus een lichaam, een ziel, een wil, een naam en ook een echt menselijk gelaat. Een menselijk gelaat dat de “glorie Gods” openbaart, zoals Sint-Augustinus het zegt. De menswording van God betekende dan ook het begin van de christelijke kunst, die in de laatste tweeduizend jaar ontelbare meesterwerken heeft voortgebracht. Alle christelijke kunst gaat terug op de menswording van God. Een christelijke kunst die abstractie zou maken van deze menswording, kan dan ook niet meer christelijk genoemd worden. En dat geldt ook voor alle andere menselijke uitdrukkingsvormen, die God, in Jezus Christus, tot de Zijne heeft gemaakt. Zo heeft Christus ook de menselijke taal gebruikt. Om ons de ene God te openbaren, die tegelijk Vader, Zoon en Heilige Geest is, heeft Jezus menselijke woorden gebruikt. En Hij sprak natuurlijk niet om niets te zeggen. Hij heeft ons in deze menselijke woorden werkelijk de volle openbaring gebracht van de drie-ene God. *“Indien gij mij kent”*, zegt Jezus, *“dan kent gij ook mijn Vader”* (cf. Jn 8,19); *“de Vader en ik zijn één”* (10,30); *“Wie mij heeft gezien, heeft de Vader gezien”* (14,9); *“Ik ben in de Vader, en de Vader is in Mij”* (v11); *de Vader zal u de Heilige Geest, de Geest der Waarheid, de Helper zenden in mijn naam* (cf. 14, 16 e.v.); *“Ga heen...en doopt alle volken in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest”*. Wij zijn natuurlijk geen dupe van deze menselijke, geschapen begrippen, wij weten dat God deze niet op dezelfde manier realiseert als wij mensen, maar precies op een goddelijke, een transcendente

manier. Toch zijn zij geen pure beeldspraak. Met deze woorden heeft Christus ons een positieve waarheid omtrent God willen openbaren. Een waarheid die de kern uitmaakt van ons geloof, sinds de eerste dagen van het christendom. De brieven van Sint-Paulus, maar ook de eerste liturgische documenten tonen aan hoezeer de aanbidding van de drie-ene God in het centrum stond van het geloof en het gebed van de eerste christenen.

En daarom heeft de Kerk er ook steeds alles aan gedaan opdat deze geopenbaarde waarheid onaangetast zou blijven. De Kerk heeft het geloof, geopenbaard door Christus en overgeleverd door de apostelen, willen beschermen tegen verkeerde interpretaties. Ze heeft daarbij gebruik gemaakt van heel duidelijke, welafgebakende filosofische termen. Zo heeft de Kerk gedefinieerd dat er drie Goddelijke Personen zijn in één goddelijke substantie. Dat is geen vergrieksing, hellenisering van ons geloof, maar gewoon de logische conclusie wanneer men het evangelie ernstig neemt. Jezus Christus is het mensgeworden Woord, de tweede Persoon van de heilige Drievuldigheid, voor alle tijden voortgekomen uit de Vader. En dus, zoals de geloofsbelijdenis van Athanasius het uitzingt, “is de Persoon van de Vader, die van de Zoon en die van de Heilige Geest ieder een andere Persoon. Maar één is de Godheid van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, gelijk is hun heerlijkheid en gelijk van eeuwigheid hun majesteit. Zoals de Vader is, zo is de Zoon, zo is ook de Heilige Geest. Ongeschapen is de Vader, ongeschapen de Zoon, ongeschapen de Heilige Geest. Onmetelijk is de Vader, onmetelijk de Zoon, onmetelijk de Heilige Geest. Eeuwig is de Vader, eeuwig de Zoon, eeuwig de Heilige Geest. En toch zijn zij niet drie eeuwigen, maar één Eeuwige. Zoals zij niet drie ongeschapenen zijn of drie onmetelijken, maar één Ongeschapene en één Onmetelijke. Evenzo is de Vader almachtig, almachtig de Zoon, almachtig de Heilige Geest. En toch zijn zij niet drie almachtigen, maar één Almachtige. Zo is de Vader God, de Zoon God, en de Heilige Geest God. En toch zijn zij niet drie Goden, maar één God. Zo is de Vader Heer, de Zoon Heer en de Heilige Geest Heer. En toch zijn zij niet drie Heren, maar één Heer. (...)”

En dat is ook de vreugde, de genade van dit feest van Triniteit: dat we zonder complexen ons geloof kunnen belijden, kunnen bezingen. Dat we over de onzegbare schoonheid en grootheid van God, over zijn oneindig goddelijk wezen, door Christus’ menswording, toch zonder ophouden kunnen spreken, kunnen zingen. Ook al zal het dan maar een zeer beperkte kennis zijn en kunnen wij Gods mysterie in dit aardse leven nooit volledig begrijpen. Maar zoals Sint-Thomas zegt: *“hoe klein en onvolmaakt onze beschouwing ook moge wezen, iets te kunnen doorzien van de hoogste dingen, ‘jucundissime est’, dat is uiterst welgevallig, uiterst aangenaam”*. (CG, 8) En dit is niet in tegenstelling tot de stilte waarin God zich openbaart. Wel in tegendeel, ze veronderstelt juist een grote stilte, ze veronderstelt de stilte van God zelf, waarin Hij sinds alle eeuwigheid Zijn Woord spreekt. Er hoeft geen onderscheid gemaakt te worden tussen mystiek en theologie, tussen gebed en dogmatiek, tussen aanbidding en godgeleerdheid, tussen heiligheid en moraal. Ze sluiten elkaar telkens in, zijn op elkaar gegrondvest. Zonder het gebed wordt de theologie ijdel en hoogmoedig, zonder de theologie verliest het gebed elk zeker fundament en wordt een zelfbegoocheling. Het is niet zonder reden dat de grootste heiligen ook de grootste theologen waren, van Sint-Paulus tot de Pastoor van Ars, van de heilige Thomas van Aquino tot de kleine Theresia. De kennis van de allerheiligste Drievuldigheid, hoe beperkt ook, is dus niet alleen zeer aangenaam, maar ook noodzakelijk voor ons heil. In het licht van deze kennis over God kunnen wij ook beter onszelf kennen en in een waarachtige openheid staan jegens elkeen van onze medemensen. Want allen zijn we geschapen naar het beeld en gelijkenis van God, allen dragen we in onze ziel de sporen mee van de drie-ene God. En *“door de genade van het doopsel ‘in de naam van de Vader en de Zoon, en de heilige Geest’ worden wij geroepen deel te hebben aan het leven van de gelukzalige Drie-eenheid, hier op aarde in het duister van het geloof en na de dood in het eeuwig licht.”* (CKK, 265) Amen.